

4-18681
NSVL METSAMAJANDUSE MINISTEERIUM

**NSV LIIDU METSADE
MÄNNIPUISTUTE
VAIGUTUSKASUTUSE
JUHEND**

Kinnitatud NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi poolt

ARH

A-18681

NSVL METSAMAJANDUSE MINISTEERIUM

NSV LIIDU METSADE
MÄNNIPUISTUTE
VAIGUTUSKASUTUSE
JUHEND

Kinnitatud NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi poolt

2
Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

8828

ARHIIVKOGU

SISSEJUHATUS

Juhend kehitatakse NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi riikliku metsafondi territooriumile ja on kohustuslik kõigile vaigutusorganisatsioonidele NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi metsades.

NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi metsades vaigutamist teostavad organisatsioonid võivad anda oma ettevõtetele vaigutustöönduse või -majanduse alal ametkondlikke tootmis- ja organiseerimisjuhendeid ja -eeskirju.

Need juhendid ja eeskirjad, mis on kinnitatud ministeeriumide poolt, kelledele alluvad vaigutusorganisatsioonid, peavad olema kooskõlastatud NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumiga; viimase poolt kinnitamise järgi on juhendid ja eeskirjad aluseks vaigutuseeskirjadest kinnipidamise üle kontrolli teostamiseks metsamajandeis.

Käesoleva instruksiooni kehtimahakkamise momendist peale muudetakse kõik varem antud juhendid, eeskirjad, ringkirjad ja teised männipuistute plaanilise vaigutamise teostamiseks puutuvad korraldused NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi metsades.

I ÜLDEESKIRJAD

1. Käesolev juhend määrab kindlaks männipuistute vaigutamiseks eraldamise, nende vaigutusorganisatsioonidele üleandmise, vaigutamise tehnika ja normide kui ka vaigutuseeskirjade täitmise kontrolli põhialused.

2. Toorainebaasi vaigutamiseks moodustavad küpsed ja üleseisnud esimese nelja boniteediklassi männipuistud, mis raiutakse reeglipäraselt alles pärast nende vaigutamiseks ärakasutamist.

3. Vaigutamisega tegelevad organisatsioonid on kohustatud alluma kõigile metsamajandamise eeskirjadele.

4. Kõiki vaigutustöid tuleb täita ranges kooskõlas käesoleva juhendi eeskirjade ja normidega, millest igasugused kõrvalekaldumised ilma eelneva NSV Liidu Metsamajanduse ministriumi loata on kategooriliselt keelatud.

5. Vaigutusorganisatsioonid teatavad metsamajanditele vaigutusala eraldamise nõudmise esitamisel keskmised vaigutodangu normid metsamajandi kohta ja eraldi kahe viimase aasta langi kohta (keskmine karride arv 1 hektaril ja keskmine vaigu saak ühelt karrilt vaigutushooajal), kui ka pindalad, mis lähevad jooksval aastal vaigutamisele ja järgmisesse aastasse üleminevad pindalad.

6. Männipuistute ennetähtaegne üleandmine vaigutusest raieks ei ole lubatud.

7. Vaigutuskõlblikeks loetakse lageraiele kuuluvad küpsed ja üleseisnud puhtmänni või vähemalt 0,4 (nelja kümnendiku) männi seguga puistu üldmassist männi-lehtpuu segapuistud või üldse okaspuu segapuistud puistu üldmassist männi seguga mitte vähem kui 0,5 (viis kümnendikku). Vaigutamiseks antakse puud rinnakõrguse diameetriga 18 sm alates.

8. Vaigutamiseks eraldatavates männipuistutes ei kuulu vaigutamisele seemnepuudena või spetssortimentide — aviomänni ja laevalaepuidu saamiseks tembeldatud puud.

II. VAIGUTUSLANKIDE ERALDAMINE JA ÜLEANDMINE

9. Vaigutuslankide eraldamist tehakse II ja III grupi metsade küpsedes ja üleseisnud puistutes metsamajandile (metskonnale) kinnitatud männimajanduse kümne aasta arvestus-

lanki mitte ületavas koguses. Olenevalt vaigutusorganisatsioonidele määratud vaigukogumise ülesandest, võidakse see pind eraldada kas ühekorraga või osade viisi.

Vaigutusorganisatsioonide põhjendatud ettepanekul võidakse lubada männipuistute vaigutamiseks eraldamist oblasti metsamajanduse valitsuse vastava otsusega NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi loal pikemaks kui kümneaastaseks kasutamiseks, tingimusel et vaigustehnikat muudetakse.

Vaigutamiseks eraldatud langid tulevad raiumisele ainult raiekavaga kindlaksmääratud tähtaegadel.

10. Männipuistutes vaigutuslankide eraldamine ja vaigutuskasutuse tähtajad metsatoorainete baasides määratakse metsatooraine baasidele seatud korras kinnitatud raiekavadega.

11. Valmivaid männipuistuid eraldatakse vaigutamiseks NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi erilisel loal vaigutusorganisatsiooni vastava põhjendatud taotluse korral metsamajanduse valitsuse nõusolekul.

Valmivate männipuistute vaigutamisel tuleb juhendada nende puistute vaigutamise tehnilistest eeskirjadest ja normidest, mis on toodud käesoleva juhendi III B osas.

12. Männipuistute vaigutamiseks eraldamine ei ole lubatud I grupi metsades kui ka kõigi metsagruppide jõgede, raudteede, auto- ja maanteede äärsetes kaitseribades.

13. Vaigutamiseks eraldatud männipuistutes on metsamajandid kohustatud teostama enne vaigutamise ettevalmistustööde algust seemnepuude ja spetsortimentideks — aviomänniks ja laevalaepuiduks — kõlblike puude tembeldamist. Tembeldatud puud vaigutamisele ei kuulu.

14. Pärast männipuistute vaigutamiseks üleandmist on keelatud tagasi võtta üksikuid varem tembeldamata puid.

15. Pindalade eraldamine vaigutamiseks pole lubatud:

a) kahjulike putukate leviku kolletes enne nende likvideerimist;

b) kahjutuledest nõrgestatud puistutes;

c) soostunud kohtades;

d) V boniteedi puistutes.

Kõigil neil juhtudel on NSV Liidu metsamajanduse ministeeriumil õigus vaigutuse katkestamise vajadust kinnitavate puistute ülevaatuse aktide põhjal vaigutust peatada.

16. Männilankide vaigutamiseks eraldamist teostatakse järgmises korras.

Metsamajandid koostavad iga aasta hiljemalt 1. aprilliks uute männilankide vaigutamiseks eraldamise projektid järgmiseks kalendriaastaks ja esitavad need vaigutusorganisatsioonidele.

Vaigutusorganisatsioonid peavad eraldamiseks kavatsatud langed looduses üle vaatama, välja valima vaigutamiseks kõlblikud langed ja teatama metsamajandile hiljemalt 1. maiks oma seisukoha metsamajandi kava suhtes, ühtlasi esitades käesoleva juhendi p. 5-s nõutud andmed.

Vaigutusorganisatsioonidelt seisukoha ja andmed kätte saanud, saadavad metsamajandid hiljemalt 10. maiks metsamajanduse valitsusse lisa nr. 2 vormi kohased andmed männipuistute eraldamise kohta, mis ette nähakse vaigutamiseks järgmisel kalendriaastal kõigi vaigutusorganisatsioonide märkuste ja andmetega ja oma lühikese seletusega lahtarvamuste kohta, kui sellised aset leiavad.

Metsamajanduse valitsus teatab hiljemalt 20. maiks vahetult kõrgemalseisvale organisatsioonile (peavalitsusele või vabariigi metsamajanduse ministeeriumile) sama vormi järgi metsamajandite ja vaigutusorganisatsioonide lõikes oma projekti männilankide vaigutamiseks eraldamise kohta järgmiseks kalendriaastaks, lisades sellele vaigutusorganisatsioonide märkused ja oma seletuskirja.

Metsade peavalitsused või vabariikide metsamajanduse ministeeriumid kuuluvuse järgi koos vaigutusorganisatsioonidega määravad kindlaks vaigutamisele üleandmisele tuleva pindala ja esitavad selle hiljemalt 10. juuniks (sama vormi järgi) NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumile kinnitamiseks.

NSV Liidu Metsamajanduse ministeerium pärast vaigutusorganisatsioonidega lahtarvamuste kõrvaldamist, kui sellised aset leidsid, kinnitab lõplikult vaigutamiseks üleantavad pindalad ja annab hiljemalt 1. juuliks kuuluvuse järgi peavalitsustele ja vabariikide metsamajanduse ministeeriumidele korralduse lankide üleandmiseks vaigutusorganisatsioonidele.

Vaigutamiseks pindalade looduses eraldamine algab 1. juunil. Pindalade vaigutusorganisatsioonidele üleandmine peab olema lõpetatud 15. septembriks.

17. Vaigutamiseks eraldatud pindalade üleandmine vormistatakse üleande-vastuvõtu aktidega lisa nr. 3 vormi kohaselt, millele lisatakse andmed vastavalt lisale nr. 1.

18. Uute vaigutuslankide üleandmise lõpuks koostavad metsamajandid koos vaigutusorganisatsioonidega koondandmed kõigi järgmiseks kalendriaastaks eraldatud pindalade kohta vastavalt lisale nr. 2.

Koondandmete ära kirja esitavad metsamajandid metsamajandi ja vaigutusorganisatsiooni esindajate allkirjadega hiljemalt 25. septembriks metsamajanduse valitsusele.

Valitsused koostavad nimekirja sama vormi järele metsama-

jandite ja vaigutusorganisatsioonide lõikes ja esitavad hiljemalt 5. oktoobriks sellest ühe eksemplari vahetult kõrgemalseisvale organisatsioonile ja teise NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumile.

19. Pärast üleande-vastuvõtu aktile allakirjutamist on vaigutusorganisatsioonidel õigus vastavalt käesolevale juhendile teostada vastuvõetud pindaladel vaigutustöid.

Samaaegselt akti allakirjutamisega kirjutab metsamajand välja vaigutamiseks orderi, milledest üks antakse välja vaigutusorganisatsioonile, teine metsavalvele ja kolmas jääb oma toimumisele.

20. Pindalade vaigutamiseks üleandmist teostatakse ja vormistatakse üks kord kogu vaigutusperioodile kuni raiumiseni. Vaigutuslankide eraldamist ja hooldus- ning sanitaarraiate korras väljaraiumist tehakse metsamajandite tööjõu ja vahenditega.

21. Metsamajandid peavad vaigutusel olevate puistute arvestusraamatuid, näidates selles vaigutuse alguse ja raie aasta, registreerides iga aasta puistute seisundit ja märkides vaigutatud osatükid puistuplaanidele, planšettidele ja takseerkirjeldustesse.

22. Vaigutamiseks eraldatavad puistud jaotatakse sõltuvalt raietähtajast kategooriatesse: I — 1—2 aasta pärast raiumisele tulevad puistud; II — 3—5 aasta pärast raiumisele tulevad puistud; III — 6—10 aasta pärast ja IV — 11—20 aasta pärast.

Olenevalt vaigutatud puistute sanitaarsest seisundist on metsamajanditel lubatud neid ühest kategooriast teise üle viia.

Kategooria muutmise kohta koostatakse akt ja kantakse vastavad märkmed p. 17 nimetatud üleandenimekirja.

Männipuistute vaigutamiseks eraldamist teostatakse nende kohustusliku looduses piiritlemisega raieaastate järgi, keelates nende ennetähtaegse raieks tagasivõtmise kuni täielikult vaigutamiseks ära kasutamiseni.

23. Vaigutamiseks eraldatud puistutes raiuvad metsamajandid välja sekundaarsetest kahjuritest (kooreüraskitest, siklastest, hundmardiklastest) asustatud puud kui ka kuivanud ja kuivavad, mis ohustavad terveid puistuid haiguste levikuga. Samaaegselt teostatakse hoolikat pindalade puhastamist raiejäätmetest.

24. Kogu vaigutusperioodi kestel teostavad metsamajandid õigeaegselt sekundaarsetest metsakahjuritest värskeltnakatatud puude koristamist.

25. Vaigutusorganisatsioonid on kohustatud vaigutushooaja vältel (ettevalmistustööde algusest kuni vaigutustööde lõpetamiseni samal aastal) täitma vaigutusel olevatel aladel ja nen-

dega piirnevais puistutes (50 m kaugusel) kõiki kohalike või muorganite ja metsamajadite poolt kooskõlas kehtivate juhenditega kehtestatud tulekaitseabinõusid ja abinõusid metsa kaitseks omavoliliste raiumiste eest. Talveperioodil, alates vaigutustööde lõpetamise akti allkirjutamisest kuni ettevalmistustööde alguseni kui ka vaigutusalaade puhkeaastatel ei kannu vaigutusorganisatsioonid metsakaitse kohuseid. Tööde algusest ja lõpust teatavad vaigutusorganisatsioonid kirjalikult metsamajandile. Vaigutustööde lõpetamisel on vaigutusorganisatsioonid kohustatud ühe kuu vältel töökohalt ära koristama kõik vaigutusseadmed.

26. Kahjutule puhul määrab metsamajandi direktor vaigutust katkestamata 5 päeva jooksul komisjoni käesoleva juhendi p. 78 näidatud koosseisu puistu kahjustuse astme määramiseks, millest sõltuvalt komisjoni otsusel võib lubada puistu edaspidist vaigutamist, jäetakse see puhkusele või määratakse ennetähtaegsele raiumisele. Komisjoni otsus puistu ennetähtaegsele raiumisele määramise kohta kooskõlastatakse metsamajanduse valitsusega.

27. Vaigutusorganisatsioonidel on õigus püstitada ajutisi elamuud, majandusehitusi ja ehitada teid; ehituskohad peavad olema metsamajanditega kooskõlastatud. Kasvava metsa väljaandmist nende ehituste jaoks teostatakse kehtivate metsa väljaandmise eeskirjade alusel.

28. Kõik ehitused peavad olema koristatud ühe aasta vältel pärast vaigutustööde lõppu. Vastasel korral lähevad ehitused metsamajandi korraldusse.

29. Männipuistute tõrvasvaigutamiseks eraldamise ja kasutamise kord reguleeritakse eriliste juhenditega.

III VAIGUTAMISE TEHNILISED EESKIRJAD JA NORMID

A. Küpsedes ja üleseisnud puistutes.

30. Vaigutamise eeskirjad ja tehnilised normid on ühtsed kõigile NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi metsamajandele.

31. Kõigis küpsedes ja üleseisnud männipuistuis lubatakse vaigutamist teostada ükskõik missugusel järgnevaist viisidest: katkestamatult vertikaalselt tõusvate lõigetega, katkestamatult vertikaalselt laskuvate lõigetega või kombineeritud laskuvate ja tõusvate lõigetega.

32. Tõusvaid ja laskuvaid lõikeid tuleb teha katkestamatult ja vertikaalsuunast kõrvalekaldumatult, lubades katkestusi ai-

nult vööde moodustamiseks, mis kujunevad ühelt vaigutusaas-
talt teisele ülemineku kohtades.

33. Kombineeritud viisi kasutamisel ei või laskuvate ja tõus-
vate (samuti vertikaalsete) lõigete vahel teha katkestusi üle
20 sm.

34. Vaigutamist on lubatud teostada nii ühel kui ka kahel
rindel, kuid karrid peavad viimasel juhul asetuma üksteise
kohal.

35. Kahel viimasel aastal enne puistu raiumist lubatakse tüve
kännuosas astmelisi lõikeid.

36. Vaigutuse viimasel aastal lubatakse laskuval lõikeviisil
ärakasutamata puutüve kannuosas ühel vertikaalil laskuvate
lõigetega teha vaolisi lõikeid ühel või kahel rindel. Vaolisi lõi-
keid lubatakse teha ka kaheks aastaks vaigutamiseks üleantud
puistuis (VI osa).

37. Kahel viimasel vaigutusaastal või puistuis, mis on antud
1—2 aastaks vaigutamiseks, võib puude vaigutamiseks kasutada
keemilise mõjutamise meetodit V osas näidatud eeskirjade ja
normide kohaselt.

38. Männipuistute vaigutamiseks üleandmise momendist ala-
tes on vaigutusorganisatsioonidel lubatud puudel teha kõiki
vajalikke ettevalmistustöid: korbastamist, rennide ja harude
lõikamist, eellõikeid, tilade, põlled ja kogujate kinnitamist ja
ülleseadmist.

39. Karride arv ja mõõdud määratakse sõltuvalt vaigutuse
kestusest ja vaigutamiseks üleantud puude läbimõõdust.

a) 6—10 aastaks vaigutamiseks üleantud (III kategooria)
raieküpsedes ja üleseisnud männipuistutes määratakse karridele
järgmised mõõdud ja arv:

Puu läbimõõt rinnakõrguselt (1,3 m) sm-tes	Karride laius	Karride arv puul
Esimene variant		
20—28	Võrdne puu läbimõõduga	1
32—40	$\frac{3}{4}$ puu läbimõõdust	2
44—60	$\frac{1}{2}$ „ „	3
64 ja rohkem	30 sm	3
Teine variant		
20—24	20 sm	1
28—32	20 „	2
36—44	24 „	2
48—60	24 „	3

b) 3—5 aastaks vaigutamiseks antavais (II kategooria) männipuistuis või puistuis, millede raiumiseni on jäänud 3—5 aastat, määratakse järgmised karride mõõdud ja arv:

Esimene variant — sama mis III kategooria (6—10. a.) puistutes.

Teine variant

Läbimõõt rinnakõrguselt (1,3m) sm-tes	Karride laius sm	Karride arv
20—24	20	1
25—28	20	2
29—32	24	2
33—44	28	2
45—60	28	3
64 ja rohkem	28	4

c) 1—2 aastaks vaigutamisele antavais (I kategooria) puistuis või puistuis, kus vaigutatakse veel 1—2 aasta jooksul, määratakse järgmised karride mõõdud ja arv:

Esimene variant

Läbimõõt rinnakõrguselt (1,3 m) sm-tes	Karride laius	Karride arv
20—40	Võrdne puu diameetriga	2
41 ja rohkem	$\frac{3}{4}$ puu diameetrist	3

Teise variandi järgi lubatakse üle 33 sm diameetriga puudel sama karride arvu juures suurendada nende laiust 40 sm-ni, kuid tingimata jätta nende vahele vähemalt 10 sm laiused elavad toiterivad.

Märkus: Kõigil juhtudel peetakse tingimata kinni karride vahelisest 10-sentimeetrilisest katkestuses. (elav rihm), mis pärast ka vastavalt tüve koonilisusele ülemises rindes peab karride laius kitsenema.

40. Puude üleminekul järgmisse kategooriasse vastavalt vaigutuse tähtajale muutuvad karride lubatud mõõtmed ja arv.

41. Karride asetuse kõrgus puudel ei ole piiratud, kuid üldine kõrgus kogu perioodi vältel ei või ületada 4,5 m maapinnast.

42. Karride tegemist segavad oksad on lubatud ära saagida.

43. Kategooriliselt on keelatud teise rinde karride rajamine malekorras, s. o. alumise rinde toiteribade kohale.

44. Pärast 5—6 aastast vaigutamist toimub kohustuslik vaigutamise katkestus üheks aastaks.

45. Vaigutusaastate vaheldumise puhkeaastatega kooskõlastavad metsamajandid igal juhul vaigutusorganisatsioonidega.

46. Puhkusele jätta ei või rohkem kui ühe aasta lank.

47. Karri pikkust hooaja jooksul ei normeerita, kuid kogu vaigutusperioodi jooksul ei või selle üldine pikkus ületada 4,5 m.

48. Karrid asetatakse ringi mööda puutüve, arvestusega, et nende vahed oleksid võimalikult ühesugused, kuid mitte alla 10 sm.

49. Korbastamise, rennitamise, lõikesammu ja lõikenurga suurused ei ole piiratud, kuid peavad olema ühtlased kõigile puudele ja vastama vaigutusorganisatsioonide NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumiga kooskõlastatud juhenditele.

50. Lõike sügavus harilike ja vaoliste lõigete juures ei tohi ületada 1 sm, astmelistel lõigetel lubatakse puidus kuni 2 sm sügavusi lõikeid. Renni sügavus ei tohi ületada 2 sm.

51. Hooaja ringkäikude arv määratakse langi kasutuse kestusega. Kahe aastase ekspluateerimise vältel lubatakse teha kuni 50 ringkäiku, 3—5 aasta puhul kuni 45 ringkäiku, 6—10 aasta puhul kuni 40 ringkäiku. Viimane aasta enne raiet pole ringkäikude arv piiratud.

52. Puisse kogumisnõude ja kaante kinnitamiseks raudnaelte löömine on keelatud.

53. Kaapevaigu korjamine karripeeglit on kogu vaigutushooaja jooksul tõusvate lõigete puhul lubatud, kuid ilma tõrvastunud laastu mahalõikamiseta. Laskuvate lõigete juures on kaapevaigu korjamine lubatud ainult viimase vaigutusaasta sügisel enne raiet.

B. Valmivais männipuistutes.

54. Kõigis vaigutamiseks eraldatavais valmivais männipuistuis võib vaigutada 20 aasta jooksul.

Kogu valmivate puistute ekspluatatsioonitsükkel jagatakse kolme perioodi:

esimene — esimese 10 aasta jooksul puistute vaigutamiseks andmisest alates;

teine — ajutine konservatsioon, mille kestus määratakse raieküpsede ja üleseisnud vaigutamiseks üleantavate puistute tagavara järele — mitte aga üle 10 aasta;

kolmas — 10 aasta jooksul vaigutusele andmisest alates pärast ajutist konservatsiooni.

Esimene periood.

55. Vaigutamiseks antakse üle puud alates 18 sm rinnakõrguse läbimõõdust; nende vaigutuskõlblikkus peab vastama raieküpsedele ja ülesseisnud puistutele seatud eeskirjadele.

56. Kõigil vaigutada lubatud puudel võib teha ainult ühe karri, mille laius võrdub puu läbimõõdule rinnakõrguselt (1,3 m), kuid mitte üle 30 sm.

Kõik karrid asetatakse puudele ühes ja samas suunas, s. o. ühes ja samas sektoris, 80 sm kõrgusele maapinnast, arvates karripeegli ülemisest osast.

57. Esimese kahe aasta jooksul teostatakse karridel vaigutamist laskuvate lõigetega, edaspidi aga jätkatakse vaigutamist ilma katkestuseta karripeeglist ülespoole tõusvate lõigetega.

Iga-aastase ärakasutatava pinna pikkus ei või ületada 30 sm 1 sm laiuse lõikesammu ja mitte üle 1 sm lõike sügavuse juures.

58. Esimese perioodi esimese poole, s. o. esimese viie aasta möödumisel lõpetatakse karride kasutamine ja tehakse uued karrid tüve vastaspoolele samasuguses laiuses ja kõrgusele nagu esimese aasta karrid.

Uute karride kasutamise kord jääb täpselt samaks nagu esimese viisaastaku karride juures.

Iga viieaastase vaigutamise järele teostatakse puistute ülevaatus metsapatoloogi ja vaigutusorganisatsiooni esindaja osavõtul, mille puhul koostatakse akt vaigutamise edaspidiste võimaluste kohta.

Teine periood.

59. Ajutine konservatsioon. Puistute ajutisest konservatsioonist vaigutamiseks andmist teostatakse ainult pärast kõigi vaigutuskõlblike raieküpsede ja ülesseisnud puistute ärakasutamist, kusjuures igal aastal antakse vaigutamisele mitte rohkem kui üks lank, või niipalju, kuipalju neid väljub vaigutusest järjekordsele raele.

Kolmas periood.

60. Puistute konservatsioonist vaigutamisele üleviimist teostatakse kolmes ringis.

Esimeses ringis (raiumise tähtajaga 6—10 aastat) antakse üle need puistud, milliseid on vaigutatud esimese perioodi esimesel viiel aastal tehtud karridega. Vaigutatakse viie aasta jooksul

tõusvate lõigetega, arvult mitte üle 30 hooajal. Nende puistute edasist vaigutamist teostatakse kolmandas ringis (2 aastat enne raiet) 30 lõikega eelviimasel aastal ja piiramata arvu lõigetega viimasel aastal enne raiet.

Teises ringis (raiumise tähtaeg 3—5 aasta pärast) antakse vaigutamiseks üle need puistud, milliseid vaigutati esimese perioodi teisel poolel tehtud karridega. Nende vaigutamine toimub katkestamatult kuni raiumiseni 30 tõusva lõikega aastas, välja arvatud viimane aasta enne raiet, millal lõigete arv ei ole piiratud.

61. Valmivate puistute vaigutamise skemaatiline kava:

Periood	Vaigutus-ring	Vaigutamise aastad	Kasutamise järjekord		Karrri kasutamise kõrgus meetrites	
			Karr nr. 1	Karr nr. 2	Karr nr.1	Karr nr.2
I	1.	1—5	Vaigutusel	Ei kasutata	1,7	—
I	2.	6—10	Ei kasutata	Vaigutusel	1,7	1,7
II			Ajutine konservatsioon			
III	1.	11—15	Vaigutusel	Ei kasutata	3,2	1,7
III	2.	16—18	Ei kasutata	Vaigutusel	3,2	2,6
III	3.	19—20	Vaigutusel	Vaigutusel	3,8	3,2

Märkus: Karr nr. 1 tehakse puudele ühes suunas, karr nr. 2 vastupidises suunas.

Kolmanda perioodi esimesel ja teisel ringil jääb karri laius muutmata, kuid sama perioodi kolmandal ringil võib karri laius muutuda.

IV INTENSIIVNE VAIGUTAMINE

62. Puistute maksimaalseks vaigutamiseks ärakasutamiseks on lubatud:

a) kõigil I kategooria vaigutatud puistute üleminevatel jääkidel 2 aastat enne nende raiumisele minekut ja ainult kaheks aastaks vaigutada antavais puistutes teha karre arvul ja laiuses nagu näidatud p. 39 c;

b) üheaegne teise rinde karride tegemine ja kasutamine vertikaalselt esimese rinde tegevate karridega;

c) tüve alumises osas astmeliste lõigete tegemine kuni 1 m kõrguseni;

d) 16 sm jämedusastme puudele ühe puu läbimõõduga võrdse laiusega karri tegemine;

e) vaigutamine keemilise mõjutamise teel V osas näidatud eeskirjade ja normide kohaselt;

- f) koorepõletikust üle 50% tüve ümbermõõdust nakatatud puude vaigutamine;
- g) puutüvesse puuritud kogujate rakendamine.

V EESKIRJAD JA NORMID PUISTUTE VAIGUTAMISEKS KEEMILISE MÕJUTAMISE MEETODIL (VÄÄVELHAPPEGA).

63. Keemilise mõjutamise meetodil lubatakse vaigutamist niidasti üleminevatel jääkidel kui ka uuesti eraldatavatel lankidel.

64. Vaigutamine keemilise mõjutamise meetodil on lubatud kahe aasta vältel kahe aasta pärast raiutavatel lankidel ja ühe aasta vältel viimase vaigutusaasta lankidel.

65. Vaigutamisel keemilise mõjutamise meetodil tuleb juhendada järgnevalt:

a) samaaegselt või pärast haaknoaga hariliku lõike tegemist lõigatakse erilise tööriistaga niine ja kambiumi vahele pikutine lõiget mööda suunatud lõhe; samaaegselt valatakse lõhesse hapet;

b) karride laius ja arv peab vastama käesoleva juhendiga lubatud karride arvule ja laiusele;

c) rennide lõikamine on kohuslik; rennid ei või olla sügavamad kui 1,5 sm ja laiemad kui 2 sm ning peavad asetsema vertikaalsuunas;

d) lõiked tehakse mitte suurema kui 70° nurga all;

e) lõigete ja nende vaheaegade arv on kaheaastasel vaigutamisel üks kuni kaks kümne päeva jooksul; viimasel vaigutus-aastal ja üheaastasel vaigutamisel ei ole lõigete arv, lõikevaheaeg ega lõikesamm piiratud;

f) töö alguse ja lõpu tähtajad on samad, mis hariliku vaigutamise juures;

g) keemilise mõjutamise meetodiga kaheaastasel vaigutamisel peab vaigutusorganisatsioon enne esimese hooaja lõppu tegema kaks-kolm lõiget ilma happe kasutamisetä; üheaastasel vaigutamisel ja viimasel vaigutamise aastal ei ole nõutav hooaja lõpul ilma happeta lõigete tegemine.

66. Keemilise mõjutamisega vaigutamisel ei ole lubatud:

a) karri peegli ribilisus niine ja koore jääkidega ega üle 3—5 mm sügavuste lõhede tegemine kambiumi ja niine vahele;

b) koore puidust eraldamine.

67. Koore eraldumisel üle 3—5 sm niinekoorest piki tüve allapoole katkestavad metsamajandi ajutiselt, 2—3 lõike võrra vaigutamise, kohustades vaigutusorganisatsiooni eraldunud osa

maha võtma harilikkude lõigetega, ilma lõhestamiseta ja hape-
tega määrimiseta.

68. Kui lankidel kaks aastat enne raiumist ilmnevad selgesti
nähtavad püstitõhed ja sinetus üle 10% karridel üldisest karride
arvust, peatab metsamajand ajutiselt vaigutamise keemilise mõ-
jutamisega sellel langi osal, kus puudel ilmnevad lõhed ja
sinetus.

Pärast vaigutamise katkestamist on metsamajand koos vaigu-
tusorganisatsiooniga kohustatud 7 päeva jooksul kindlaks te-
gema vigastuse iseloomu ja suuruse ning määrama vaigutuse
edaspidise teostamise viisi. Kui metsamajand märgitud tähtaja
möödumisel vaigutusorganisatsioonile juhiseid ei anna, on see
õigustatud jätkama vaigutamist keemilise mõjutamise meetodil.

Viimasel vaigutuse aastal hulgalise lõhede avastamise korral
(üle 30—40%) kõigist vaigutatud puudest, lõpetatakse metsa-
majandi korraldusel vaigutamine keemilise mõjutamise meetodil.

69. Massilisel sinetuse ilmnemisel — üle 30—40% üldisest
vaigutatavate puude arvust —, mis tungib 3—5 m sügavuseni
puitu, katkestatakse metsamajandi poolt keemilise mõjutamisega
vaigutamine. Pinnapealse sinetuse puhul on vaigutusorganisat-
sioon koos metsamajandiga kohustatud kaheaastase vaigutuse
esimese hooaja lõppemisel kindlaks tegema sinetuse tekkimise
iseloomu ja põhjused ning määrama vaigutamise edaspidise
suuna.

70. Metsamajandid on kohustatud kogu keemilise mõjutami-
sega vaigutamise jooksul hoolikalt jälgima vaigutatavaid puis-
tuid. Kui avastatakse kõrvalekaldumisi normaalseist töötingi-
musist või kui puistu osutub ohustatuks, koostatakse vastavad
aktid, millede põhjal töö katkestatakse ajutiselt või täiesti.

71. Pärast vaigutushooaega on metsamajandid koos vaigutus-
organisatsioonidega kohustatud koostama akti, milles tuleb mär-
kida puistute ekspluateerimise aasta, anda vaigutatavate osatük-
kide lühike takseerikirjeldus ja tootmisiseloomustus, näidata
keemilise mõjutamise meetodil kogutud vaigu hulk ja kirjel-
dada vaigutatud puistute seisukorda ühes kahjustuste arvuliste
ja omaduslike elementide märkimisega.

72. Iga teissugune keemilise vaigutamise meetod on ilma
NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi erilise loata kee-
latud.

VI VAOLISED LÕIKED

73. 1—2 aasta jooksul raiutavatel pindaladel, kui puudel on
tüve tüükaosa kasutamata, võib teostada vaigutamist mitmesu-
gusel viisil vaoliste lõigete kasutamiseega (vt. p. 36).

74. Karride laius ja nende arv määratakse vastavalt p. 39-le. Renni pikkus pole piiratud. Lõike sügavus ei või olla üle 1 sm.

Lõike nurk peab olema niisugune, et vaik kiiresti renni valgus. Seepärast on lubatud teha lävelisi lõikeid. Lävede ja lõigete vaheline kaugus ei ole piiratud.

75. Vaolised lõiked on lubatud karride ühe- kui ka kahe- rin- delisel asetusel.

Lubatud on mõlema rinde nii ühe- kui ka eriaegne lõikamine.

76. Vaoliste lõigete puhul lubatakse kännuosas, mitte üle 15 sm maapinnast rakendada kogujaid — „puurkanaleid“ — diameetriga kuni 6 sm ja sügavusega mitte üle 15 sm.

VII JARELEVALVE JA KONTROLL VAIGUTUSEESKIRJADE TAITMISE ÜLE

77. Õige vaigutamise teostamise ja vaigutatud puistute seisukorra järelevalve ja kontroll lasub metsamajanduse valitsustel. Metsamajandeis ja metskondades lasub vahetu järelevalve ja kontroll vaigutamise teostamise üle vanem-metsaülemail, metsa- ülemail ja metsavalvel — metsnikel ja metsavahtidel.

78. Järelevalvet vaigutamise eeskirjadekohase toimetamise üle teostatakse metsamajandite poolt süstemaatilisel kogu vai- gutushooaja vältel; peale selle teostatakse kaks korda aastas (mais ja septembris) vaigutatud puistute üldist kontrolli ja üle- vaatust. Vaigutatud ja nendega piirnevates puistutes tunduvate kahjustuste (puude kuivamine, kahjurite ilmumine jm.) avasta- misel moodustatakse komisjon mõlema poole osavõtul. Komis- joni koosseisus on kohustuslikult rajooni metsapatoloog puistu kahjustuste põhjuste, ulatuse ja astme kindlaksmääramiseks kui ka abinõude määramiseks vigastuste edasise laienemise lõpetami- seks ja nende likvideerimiseks. Selliste abinõudena võib rakendada üksikjuhtumel vaigutuskestuse lühendamist ja vaigu- tamise lõpetamist vaigutusorganisatsiooni täiendavate eraldus- tega kompenseerimata.

79. Vaigutuseeskirjade rikkumise avastamisel koostavad met- samajandid määratud korras aktid ja võtavad süüdlased vastu- tusele.

80. Vaigutusorganisatsioonid on vastutavad järgmiste vaigu- tuseeskirjade rikkumiste eest:

- a) loata (ilma orderita) vaigutamine;
- b) tembeldatud puude vaigutamine;
- c) vaigutamine väljaspool pindsihte;

- d) puhkusele määratud puude vaigutamine;
- e) sanitaar- ja tulekaitse-eeskirjade mittetäitmine, samuti puistute omavoliline raivamine vaigutamiseks eraldatud aladel;
- f) eksploatatsiooni antud männipuistute ennetähtaegne vaigutamine;
- g) kuivavate ja putukkahjureist vigastatud puude vaigutamine.

81. Vaigutustehnika eeskirjade mittetäitmise eest võib vastutusele võtta järgmistel juhtudel:

- a) Kui vaigutatakse NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumiga kooskõlastamata instruksioonide järgi.

Märkus: Kui karrid olid tehtud enne käesoleva juhendi väljaandmist, kuid kooskõlas endiste metsafondiomanajate instruksioonidega, siis ei loeta seda rikkumiseks, mis nõuaks vaigutusorganisatsiooni vastutusele võtmist.

b) Käesoleva instruksiooniga kehtestatud eeskirjadest rohkel kõrvalekaldumisel.

82. P. 80 märgitud eeskirjade rikkumise eest kannavad süüdlased vastutust üldistel alustel vastavalt kehtivatele seadustele.

83. P. 81 loetletud rikkumised määratakse kindlaks metsniku või metsavahi poolt koostatud akti alusel vaigutusorganisatsiooni esindaja osavõtul, kellele 2—3 päeva varem saadetakse kirjalik teade eelseisvast akti koostamisest. Vaigutusorganisatsiooni esindaja mitteilmumisel koostatakse akt ilma temata ja saadetakse koos mainitud kutse ära kirjaga vaigutusorganisatsioonile.

84. Vaigutamisele ja tõrvasvaigutamisele kehtestatud eeskirjade mittetäitmisel nõutakse vaigutusorganisatsioonidelt sisse:

a) vaigutamisel kehtivates juhendites ettenägemata meetodite kasutamise ja pärast piletis märgitud üldist tähtaega vaigutamise või tõrvasvaigutamise eest — 300 rubla hektaarilt ühes edaspidise töö seismapanekuga, keelatud puude vaigutamisel või tõrvasvaigutamisel — vaigutatud puude kolmekordne taksihind;

b) puude karridega ülekoormamise, karride laiendamise, vaheribade kitsendamise, pearenni ja külglõike sügavuse ületamise eest — kui nimetatud rikkumised on aset leidnud mitte vähem kui 10% ulatuses üldisest vaigutatud puude arvust antud vaigutatud langil — 300 rubla langi hektaarilt;

c) keelatud puudelt kuusevaigu kogumise eest — tähendatud

puude kahekordne taksihind, vaigukogumisel puudele haavade tekitamise eest — nende puude taksihind.

85. Punkt 81a ettenähtud rikkumiste avastamisel katkestatakse vaigutamine.

Punkt 81b ettenähtud eeskirjade rikkumisel tehakse vaigutusorganisatsioonidele hoiatus, kõrvaldada teatud tähtajaks kõik avastatud väärnähtused.

**VAIGUTAMISEKS ERALDATUD JA KÕLBLIKE PUISTUTE
TAKSEERKIRJELDUS**

..... metsamajandi
..... majandusüksuses

Metsakond, metsatükk, kvartal		Takseer- iseloomustus	Vigastatud puude üldarv *
1	2		
3	Litera		
4	Osatükk		
5	Pindala ha (lugejas), männi tagavara (nimet.)		
6	Vaigutuse alguse aasta (lug.), raleaasta (nim.)		
7	koosseis		
8	boniteet		
9	täius		
10	vanus		
11	läbimõõt		
12	metsatüüp		
13	võra (hea, keskmine, nõrk)		
14	Vaigutatavate tüvede arv		
15	pesuga		
16	koorepõletikuga		
17	kuivanud latvadega		
18	kahjutulest rikutud		
19	üraskitest rikutud		
20	Tembeldatud puude arv		
21	Puhkeaasta		
	Märkused		

Kuupäev

Allkirjad: Metsamajandi esindaja

Vaigutusorganisatsiooni esindaja

Märkustes tähendatakse, kas eraldamine on vormistatud täielikult või osaliselt (pindsihtidega, langipostidega, pealkirjadega).

* Määratakse vajaduse korral.

**ERALDATUD JA AKTIDEGA VAIGUTUSORGANISATSIOONI-
DELE ÜLE ANTUD VAIGUTUSKÕLBLIKE PINDALADE
NIMEKIRI**

seisuga 19. . . . aastal

. Metsamajanduse Valitsus (metsamajand)

Pindala ha-des, tagavara tuh. tm-tes

Jrk. nr.	Metsamajandite (metsakondade) nimetused	Vaigutusorganisatsioonide nimetused	Männimajanduse 10 a. arvestuslangi		Eraldatud vaigutuskõlblikku pindala					
			pindala	tagavara	varemeks-pluateerituist üleminevaid		uusi eraldusi		kokku	
					pindala	tagavara	pindala	tagavara	pindala	tagavara
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Järg

Sellest aktidega üle antud						Tööpindade jagunemine raietähtaegade kategooriate järgi							
kokku		Sellest				I kategooria		II kategooria		III kategooria		IV kategooria	
		Tööpindalad		Puhkavad pindalad		P.	T.	P.	T.	P.	T.	P.	T.
pindala	tagavara	pindala	tagavara	pindala	tagavara	P.	T.	P.	T.	P.	T.	P.	T.
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

Järg

Puistud, mis							Märkused*
väljuvad vaigutusest jooksva aasta alguseks		väljuvad vaigutusest jooksval aastal		raieks määratud (lugejas — käesoleval aastal, nimejas — järgneval aastal)			
pindala	tagavara	pindala	tagavara	pindala	tagavara		
26	27	28	29	30	31	32	

* Märkustes näidatakse eraldatud ja aktidega vaigutamiseks üleantud pindalade lahkumineku põhjused, kui ka erinevuste põhjused vaigutamisest väljunud ja raieks määratud pindalade vahel.

A K T

19. a. „ „ allakirjutanud
 metsamajandi esindaja andis
 (ametinimetus, perekonna-, ees- ja isanimi)
 üle ja esindaja
 (vaigutusorganisatsiooni nimetus) (ametinimetus, perekonna-,
 kes tegutseb „ „ nr.
 ees- ja isanimi)
 all välja antud volitusel, võttis vastu vaigutamiseks ha
 lanke, mis on loeteldud käesolevale lisatud nimekirjades. Kõik
 vastuvõetud pindalad on puistute koosseisu ja seisukorra järgi
 tunnistatud vaigutamiseks kõlblikeks. Üleandmise aluseks on
 order nr. , välja antud „ „
 19. a.

Kõigil üleantavatel aladel tuleb vaigutamist teostada vasta-
 valt NSV Liidu Metsamajanduse ministeeriumi juhendile NSV
 Liidu metsade männipuistute vaigutuskasutuse kohta.

Vastutust rikkumiste eest kantakse nimetatud juhendis ette-
 nähtud korras.

- Lisa d: 1. Vaigutamiseks eraldatud pindalade nimekiri
 lehel (lisa nr. 1).
 2. Üleantavate osatükkide nimekiri (lisa nr. 2 vorm)
 ja nende takseerikirjeldus (lisa nr. 1 vorm)
 lehel.
 3. Eraldatud lankide jooniste album kvartalite viisi.

Allkirjad: Metsamajandi esindaja
 Vaigutusorganisatsiooni esindaja.

SISUKORD

	Lk.
Sissejuhatus	3
I. Üldeeskirjad	4
II. Vaigutuslankide eraldamine ja üleandmine	4
III Vaigutamise tehnilised eeskirjad ja normid	8
A. Küpsedes ja üleseisnud männipuistutes	8
B. Valmivais männipuistutes	11
IV. Intensiivne vaigutamine	13
V. Eeskirjad ja normid pulstute vaigutamiseks keemilise mõ- jutamise meetodil	14
VI. Vaolised löiked	15
VII. Järelevalve ja kontroll vaigutuseeskirjade täitmise üle . .	16
Lisad	19

Vastutav toimetaja J. Sihiveer.

Ladumisele antud 19. VIII 1950.
Trükkimisele antud. 1. IX 1950. Pa-
ber 56×79 sm. Trükiarv 2200. Trüki-
poognaid 1,50. Tellimise nr. 3478.
MB-07431.
Trükikoda „Kommunist“, Tallinn,
Pikk 2.

На эстонском языке.

Инструкция по использованию
подсочки сосновых насаждений
в лесах СССР.

tu

Hinnata.

A-18681

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00448844 3